

การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจันทบุรี ผ่านความหมายภูมินามวิทยา:

กรณีศึกษาตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี*

วุฒินันท์ สุพร** ฤทธวรรณ บัวศรีคำ*** ปิยะพรรณ มีสุข**** อุดมลักษณ์ ระพีแสง*****

พรโชค พิษณุ อุ้มสมบูรณ์***** สุวิชา ถาวร***** ธีรวรรณ ศรีรัตนโชติชัย*****

กันติทัต การเจริญ***** ณรงค์ฤทธิ์ สุขสวัสดิ์***** และกนกวรรณ วารีเขตต์*****

(วันรับบทความ: 23 ธันวาคม 2564, วันแก้ไขบทความ: 1 พฤษภาคม 2565, วันตอบรับบทความ: 10 พฤษภาคม 2565)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี 2) เพื่อศึกษาหลักการตั้งชื่อของหมู่บ้านในตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่ใช้ศึกษาเป็นข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บอกข้อมูล และนำเสนอผลการศึกษาโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า ตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี มีทั้งหมด 14 หมู่บ้าน ดังนี้ 1) บ้านดินเขา 2) บ้านคลองนารายณ์ (1) 3) บ้านคลองนารายณ์ (2) 4) บ้านเพนียด 5) บ้านสระบาป 6) บ้านสระบาปล่าง 7) บ้านถนนนอก 8) บ้านถนนใน 9) บ้านคลองมะจั่ว 10) บ้านสระบาปบน 11) บ้านศาลาแดง 12) บ้านเนินสูง 13) บ้านคลองตะเฒ่า และ 14) บ้านไชนันต์ ซึ่งมีประวัติศาสตร์และความเป็นมาที่แตกต่างกันตามลักษณะบริบทต่าง ๆ ที่โดดเด่นของแต่ละหมู่บ้าน ภูมินามหรือชื่อของหมู่บ้าน เป็นไปตามสภาพแวดล้อมและเหตุการณ์แต่ละช่วงเวลา และหลักการตั้งชื่อหมู่บ้านมีดังนี้ 1) การตั้งชื่อจากเรื่องราวประวัติศาสตร์ตำนาน 2) การตั้งชื่อตามลักษณะทางภูมิประเทศ 3) การตั้งชื่อตามความหลากหลายของพืชพรรณ 4) การตั้งชื่อตามสิ่งก่อสร้างและสถานที่ 5) การตั้งชื่อตามการประกอบอาชีพในหมู่บ้าน และ 6) การตั้งชื่อตามชื่อบุคคล นอกจากนี้ประวัติศาสตร์และภูมินามวิทยายังสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมและวัฒนธรรมของตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรีอีกด้วย

คำสำคัญ: ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น, ภูมินามวิทยา, จันทบุรี

*บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจันทบุรี ผ่านความหมายภูมินามวิทยา” สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี พ.ศ.2562.

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี (Email: wuttinan.t@rbru.ac.th)

*** อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี (Email: kaew_tarit@hotmail.com)

**** อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี (Email: xxx@hotmail.com)

***** อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี (Email: ludomlak.r@rbru.ac.th)

***** อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี (Email: pornchokusomboon@yahoo.co.th)

***** อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี (Email: suwicha.t@rbru.ac.th)

***** อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี (Email: jikkysri9898@gmail.com)

***** อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี (Email: kantithat_thai@hotmail.com)

***** อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี (Email: rut-suk@hotmail.com)

***** อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี (Email: kanokwan.wa@rbru.ac.th)

Toponymy through Chanthaburi's Local History: A Case Study of Chanthaburi's Khlong Narai Subdistrict

Wuttinan Suporn^{**} Taritsawan Buasrikham^{***} Piyapan Meesuk^{***} Udomlak Rapeesaeng^{****}
Pornchok Pechaya Usomboon^{*****} Suwicha Thaworn^{*****} Thirawan Sriratanachotcha^{*****}
Kantithat Karncharoen^{*****} Narongrit Suksawat^{*****} and Kanokwan Wareeket^{*****}

(Received Date: December 3, 2021, Revised Date: December 20, 2021, Accepted Date : December 22 , 2021)

Abstract

The purpose of this research were 1) to study the history of Khlong Narai Subdistrict, Mueang District, Chanthaburi Province and 2) to investigate how Khlong Narai Subdistrict, Mueang District, Chanthaburi Province village names were attributed. The qualitative research methods were applied. On-site interviews were employed as research instruments to obtain data, which were analyzed by narrative data analyses. The results revealed that Khlong Narai Subdistrict, Mueang District, Chanthaburi Province has 14 villages 1) Baan Teen Khao 2) Ban Klong narai 1 3) Ban Klong Narai 2 4) Ban Paniad 5) Ban Sabap 6) Ban Sabap lang 7) Ban Thanonnok 8) Ban Thanonnai 9) Ban Klongmangu 10) Ban Sabap Bon 11) Ban Saladaeng 12) Ban Noensung 13) Ban Khlongtakee and 14) Ban Chaiyan with different and unique characteristics of history pertaining to their individual contexts. Khlong Narai Subdistrict shifting namescape might be resulted from a variety of surroundings and events. Its village names could probably be attributed to 1) myths and history, 2) topography, 3) botanical diversity, 4) buildings and places, 5) occupation in the village, and 6) name of important person. Additionally, Khlong Narai societal conditions and culture were to some extent influenced by its history and toponymy.

Keywords: Local history, Toponymy, Chanthaburi

^{**} Lecturere, Thai Department, Rambhai Barni Rajabhat University (Email: wuttinan.t@rbru.ac.th)
^{***} Lecturere, Thai Department, Rambhai Barni Rajabhat University (Email: kaew_tarit@hotmail.com)
^{****} Lecturere, Thai Department, Rambhai Barni Rajabhat University (Email: udomlak.r@rbru.ac.th)
^{*****} Lecturere, Thai Department, Rambhai Barni Rajabhat University (Email: pornchokusomboon@yahoo.co.th)
^{*****} Lecturere, Thai Department, Rambhai Barni Rajabhat University (Email: suwicha.t@rbru.ac.th)
^{*****} Lecturere, Thai Department, Rambhai Barni Rajabhat University (Email: jikkysri9898@gmail.com)
^{*****} Lecturere, Thai Department, Rambhai Barni Rajabhat University (Email: kantithat_thai@hotmail.com)
^{*****} Lecturere, Thai Department, Rambhai Barni Rajabhat University (Email: rut-suk@hotmail.com)
^{*****} Lecturere, Thai Department, Rambhai Barni Rajabhat University (Email: kanokwan.wa@rbru.ac.th)

1. บทนำ

ภูมินามวิทยา (Toponymy) คือการศึกษาชื่อสถานที่ หรือ ภูมินาม ที่เกี่ยวกับที่มา, ความหมาย, การใช้ และการจัดกลุ่มชื่อ ภูมินามวิทยาเป็นวิชาที่ว่าด้วยชื่อทางภูมิศาสตร์ ภูมิประเทศ ภูมิลำเนา และภูมิปัญญา ซึ่งมีประวัติความเป็นมาที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์เฉพาะ ที่ไม่เหมือนใคร โดยชี้ให้เห็นถึงความเป็นมาด้านต่าง ๆ ที่เป็นวิถีชีวิตทั้งประวัติศาสตร์ การเมือง การปกครอง สังคม ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี การศึกษา อาชีพ เศรษฐกิจ และด้านอื่นของท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งภูมินามในแต่ละท้องถิ่นนั้นมีเหตุผลที่มาที่ไปแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ของแต่ละท้องถิ่นที่ส่งผลให้เกิดเป็นชื่อภูมินามของตนเอง (จิรภรณ์ กิจเจริญ และโกมล ปราชนกัตถุญ, 2563, หน้า 16) การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นถึงเรื่องราวและเหตุการณ์เหล่านั้นทำได้หลายวิธี วิธีที่สำคัญอันดับหนึ่งก็คือ การศึกษาผ่านเรื่องเล่าที่เกี่ยวกับระบบที่มาของภูมินามหรือความเป็นมาของชื่อหมู่บ้าน ตำบลหรือสถานที่ อันเป็นหมุดหมายสำคัญของท้องถิ่นที่คนในชุมชนนั้นยังคงบันทึกอยู่ในความทรงจำและถ่ายทอดกันสืบ ๆ มาทั้งที่ปรากฏในลักษณะของวรรณกรรมมุขปาฐะ (เรื่องเล่าด้วยปาก) และวรรณกรรมลายลักษณ์อักษร ที่ปรากฏอยู่ตามคัมภีร์พื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่นอย่างมากมาย (โอฬาร รัตนภักดี, 2553, หน้า 1)

สังคมท้องถิ่นแต่ละที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับสภาพสิ่งแวดล้อมที่ต่างกัน เช่น สภาพภูมิประเทศ พื้นที่สูง พื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำ พื้นที่ชายฝั่งทะเล สภาพภูมิอากาศ ฝนตกชุก แห้งแล้ง อากาศหนาว อากาศร้อน ย่อมส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นนั้น ๆ สิ่งเหล่านี้ก็ส่งผลต่อวัฒนธรรมต่าง ๆ ด้วย เนื่องจากการดำเนินชีวิตประจำวันต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมรอบตัว ดังนั้นสภาพวัฒนธรรมก็ย่อมขึ้นอยู่กับสภาพสิ่งแวดล้อมเป็นตัวกำหนดด้วย

การศึกษามุมานามวิทยาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชน หมู่บ้านก็ย่อมสัมพันธ์กับลักษณะปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ และวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจลักษณะด้านต่าง ๆ ของท้องถิ่น เนื่องจากภูมินามวิทยาของหมู่บ้านสามารถแสดงให้เห็นลักษณะทางกายภาพเป็นต้นว่า ลักษณะทางธรรมชาติ ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ พรรณพืช และพรรณสัตว์ รวมไปถึงสภาพสังคม และวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นนั้นได้ (โอฬาร รัตนภักดีและวิมลศิริ กลิ่นบุปผา, 2553, หน้า 114)

จังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเลด้านทิศตะวันออกของประเทศไทย มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน และเป็นเมืองสำคัญด้านการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ เช่น จีน เวียดนาม มาตั้งแต่ครั้งอดีต ครั้งก่อนประวัติศาสตร์ สมัยสุโขทัย สมัยกรุงศรีอยุธยา สมัยกรุงธนบุรี และสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ การที่เป็นเมืองเก่าแก่มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องและมีความสำคัญ ย่อมส่งผลให้มีการสร้างบ้านเมืองและการอาศัยของผู้คนจำนวนมาก ตำบลคลองนารายณ์ เป็นพื้นที่ที่ตั้งอยู่บริเวณด้านทิศตะวันออกของตัวเมืองจันทบุรี มีร่องรอยโบราณสถานเก่าแก่ที่สำคัญคือ เมืองเพนียด ซึ่งเป็นเมืองโบราณ เมืองเพนียดหรือเมืองกาโวกเป็นเมืองโบราณในจังหวัดจันทบุรี ปัจจุบันตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี เชิงเขาสระบาปติดลำน้ำสาขาซึ่งไหลออกสู่ทะเลอ่าวไทย ลักษณะผังเมืองคล้ายรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ามีคันดินล้อมรอบ พื้นที่ราว 1,600 ไร่ อายุราวพุทธศตวรรษที่ 12 - 18 พบหลักฐานจารึก จำนวน 3 หลัก คือ 1. จารึกวัดทองทั่ว - ไชยชุมพล (อายุราวพุทธศตวรรษที่ 12) 2. จารึกเพนียด 1 (อายุราวพุทธศตวรรษที่ 15) 3. จารึกเพนียด 52 (อายุราวพุทธศตวรรษที่ 15) (ศิลปวัฒนธรรม, 2561, ออนไลน์) ซึ่งร่องรอยโบราณสถานดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงชุมชนบ้านเมืองที่เจริญรุ่งเรืองเมื่อครั้งอดีต

การศึกษาประวัติความเป็นมาและหลักการตั้งชื่อของหมู่บ้านในตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรีจะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพสังคม ในด้านคตินิยม ความเชื่อ ตำนาน อาชีพ สภาพภูมิประเทศและวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มุ่งเน้นการวิจัยภูมินาม โดยเลือกศึกษาในพื้นที่ ตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี แม้ว่าชื่อสถานที่ต่าง ๆ ช่วยให้เห็นภาพรวมของท้องถิ่นนั้น ๆ แต่การที่สภาพภูมิศาสตร์หรือสภาพแวดล้อมได้เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะในท้องถิ่นที่พัฒนาอย่างรวดเร็วอาจทำให้ชื่อสถานที่ไม่สามารถบอกลักษณะของท้องถิ่นนั้นได้ จึงส่งผลให้ชื่อสถานที่ที่ใช้ไม่ปรากฏร่องรอยให้เห็นภาพรวมหรือที่มาของที่ตั้งชื่อแล้วในปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาหลักการตั้งชื่อของหมู่บ้านในตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

3. วิธีการศึกษา

3.1 การกำหนดพื้นที่และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะชื่อหมู่บ้านในตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ที่ปรากฏในทำเนียบท้องที่ของอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี จำนวนทั้งหมด 14 หมู่บ้าน โดยมีรายชื่อหมู่บ้านดังนี้

1. บ้านดินเขา
2. บ้านคลองนารายณ์ 1
3. บ้านคลองนารายณ์ 2
4. บ้านเพนียด
5. บ้านสระบาป
6. บ้านสระบาปล่าง
7. บ้านถนนนอก
8. บ้านถนนใน
9. บ้านมะงั่ว
10. บ้านสระบาปบน
11. บ้านศาลาแดง
12. บ้านเนินสูง
13. บ้านคลองตะเฒ่า
14. บ้านไชยันต์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ประชาชนในท้องถิ่น ตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี โดยผู้วิจัยเลือกใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จากผู้ที่สามารถให้ข้อมูลได้ คือ ปราชญ์ชาวบ้าน กำนัน หรือผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ถือกำเนิดในท้องถิ่น

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง
2. สร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของภูมินาม หมู่บ้านในตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ข้อมูลภูมินาม

1. ประวัติความเป็นมาของชื่อหมู่บ้าน
2. หลักการตั้งชื่อหมู่บ้าน

ส่วนที่ 3 บันทึกเพิ่มเติมจากผู้สัมภาษณ์

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. สัมภาษณ์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาชื่อหมู่บ้าน

ผู้ศึกษาศึกษาทั้งเอกสารที่ให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวิเคราะห์ภูมินามเพื่อใช้ในการกำหนดหัวข้อวิจัยและเอกสารที่ใช้เป็นหลักในการศึกษาค้นคว้าโดยตรง

2. เก็บรวบรวมรายชื่อหมู่บ้านตามขอบเขตของการวิจัย รวบรวมเอกสารทางราชการของหมู่บ้านในตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

3. สร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

แบบสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของภูมินาม หมู่บ้านในตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

4. ทำการคัดเลือกผู้บอกข้อมูล

คัดเลือกผู้บอกข้อมูลในท้องถิ่นในตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยเลือกใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จากผู้ที่สามารถให้ข้อมูลได้ คือ ปรากฏชาวบ้าน กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นผู้ถือกำเนิดในท้องถิ่น

5. สัมภาษณ์และบันทึกประวัติความเป็นมาและที่มาของชื่อหมู่บ้านด้วยแบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง

6. ถอดข้อความที่ผู้บอกข้อมูลเล่าประวัติความเป็นมาและที่มาของชื่อหมู่บ้าน โดยเก็บเฉพาะข้อความที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษารวบรวมลงในแบบสัมภาษณ์

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านผู้วิจัยอธิบายความหมายของชื่อหมู่บ้าน โดยอิงจากข้อมูลประวัติความเป็นมาและที่มาของชื่อหมู่บ้านที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บอกข้อมูลและจัดหมวดหมู่ที่มาของชื่อหมู่บ้าน

2. หลักการตั้งชื่อหมู่บ้านผู้วิจัยวิเคราะห์การตั้งชื่อหมู่บ้านโดยพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างที่มาของชื่อหมู่บ้านกับวิถีชีวิต ของแต่ละท้องถิ่นด้วยการพิจารณาจากชื่อของหมู่บ้านนั้น ๆ ซึ่งมีความสำคัญต่อการตั้ง ถิ่นฐาน

4. สรุปผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจันทบุรี ผ่านความหมายภูมินามวิทยา กรณีศึกษาตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ คือ ศึกษาที่มา ความหมายและหลักการตั้งชื่อหมู่บ้าน โดยการสัมภาษณ์เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชื่อหมู่บ้านจากผู้ให้ข้อมูล ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน ผลการศึกษาพบว่า ชื่อของหมู่บ้านมีประวัติความเป็นมาที่แตกต่างกันตามลักษณะที่โดดเด่นของแต่ละหมู่บ้าน รายละเอียดดังนี้

4.1 ประวัติความเป็นมาของตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

ตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าเป็นที่ตั้งของชุมชนโบราณ เชิงเขาสระบาป สมัยอาณาจักรขอมเรืองอำนาจ เป็นที่ตั้งของถ้ำพระนารายณ์แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ หนึ่งในสองแห่ง ของจังหวัดจันทบุรี ที่ใช้พิธีกรรมนำไปประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกในพระบรมมหาราชวัง รวมเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์จาก 18 จังหวัดทั่วประเทศ สาเหตุที่เรียกชื่อเป็นตำบลคลองนารายณ์ ก็เพราะน้ำที่ไหลลงมาตามลำธารสู่พื้นล่างของคลอง ไหลผ่านอาณาจักรเมืองเพนียดหรือเมืองนางกาไวกว หนองทองทั่ว ซึ่งเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่หล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนมาช้านานปี และมีผู้พบเทวรูปองค์พระนารายณ์สำริด บนน้ำตกคลองนารายณ์อีกด้วย ปัจจุบันถ้ำพระนารายณ์ไม่สามารถลอดเข้าไปได้เนื่องจากหินถล่มลงมาปิดเส้นทาง พบเพียงน้ำที่ลุดออกมาเท่านั้น ตามตำนานที่เล่าสืบทอดกันมานานมาแล้วมีพระภิกษุองค์หนึ่งเข้าไปในถ้ำแห่งนี้โดยใช้เชือกพันเอวเอาไว้ให้ลูกศิษย์รออยู่นอกถ้ำ ถือปลายเชือกข้างหนึ่งไว้ แต่พอเข้าไปสักพักลูกศิษย์ปล่อยปลายเชือกหลุดมือ พระภิกษุองค์นั้นก็หายเข้าไปในถ้ำ และไม่ออกมาอีกเลย สถานที่ที่เกี่ยวข้องกับชื่อตำบลคลองนารายณ์ คือ น้ำตกคลองนารายณ์ ซึ่งนอกจากจะเป็นที่ตั้งของถ้ำพระนารายณ์ และแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์แล้ว ยังมีความสำคัญโดดเด่นเมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 เสด็จมายังเมืองจันทบุรี ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างจุมภฏเจดีย์ กลางลำธารนารายณ์ไว้เป็นอนุสรณ์สถาน ต่อมาในปี พ.ศ. 2419 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสจันทบุรี ทรงพระราชนิพนธ์ตามรอยทุลกระหม่อม บรรยายลักษณะของจุลสิทธิ์

จุมภตเจดีย์ และทรงลงสร้งน้ำที่อ่างหงส์ ต่อมาเมื่อปี พ.ศ.2517 เกิดน้ำป่าไหลหลากพัดพองค์พระเจดีย์หักพังหมดสิ้น (องค์การบริหารส่วนตำบลคลองนารายณ์, 2564, ออนไลน์)

ประวัติตำบลคลองนารายณ์เดิมเป็นที่ตั้งของตัวเมืองเก่า สาเหตุที่เรียกคลองนารายณ์เพราะว่าพบเทวรูปนารายณ์สำริดบริเวณน้ำตกคลองนารายณ์ ซึ่งผู้ที่พบซื้อหมอป้อมเป็นแพทย์โบราณเดินหาของป่าเพื่อใช้เป็นสมุนไพรรักษาโรค หมอป้อมได้นำเทวรูปนารายณ์สำริดไปขาย มีเรื่องเล่าว่าหลังจากหมอป้อมขายเทวรูปนั้นแล้วเกิดอาการเสียสติ ภายหลังได้มีคนไปพบเทวรูปนารายณ์สำริดอีก 2 องค์ รวมทั้งหมดเป็น 3 องค์ ปัจจุบันเทวรูปนารายณ์สำริดยังคงอยู่ในพื้นที่คลองนารายณ์ 1 องค์ มีผู้ดูแลรักษาไว้ และในตำบลคลองนารายณ์มีน้ำตก 2 แห่งคือ น้ำตกคลองนารายณ์และน้ำตกสระบาป สาเหตุที่เรียกว่า สระบาป เพราะว่ามีภูเขาชื่อเขาสระบาป ซึ่งเป็นที่ตั้งของเทวาลัย ปัจจุบันทางสำนักพระราชวังได้กำหนดให้ถ้าพระนารายณ์เป็นหนึ่งในสองแหล่งน้ำที่ศักดิ์สิทธิ์ของจังหวัดจันทบุรี ภายหลังรัชกาลที่ 10 ได้กำหนดแหล่งน้ำที่ศักดิ์สิทธิ์ของจังหวัดจันทบุรีเป็น 3 แหล่งได้แก่ ถ้าพระนารายณ์ในอำเภอเมือง สระแก้วในอำเภอท่าใหม่ และบ่อน้ำมนต์วัดพลับ โดยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 9 ลงมาตามลำดับ ทรงใช้ในพิธีพระบรมราชาภิเษก (มนตรี พงษ์เจริญ, สัมภาษณ์, 2564)

ตำบลคลองนารายณ์ มีจำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้น 14 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านดินเขา หมู่ที่ 2 บ้านคลองนารายณ์ (1) หมู่ที่ 3 บ้านคลองนารายณ์ (2) หมู่ที่ 4 บ้านเพนียด หมู่ที่ 5 บ้านสระบาป หมู่ที่ 6 บ้านสระบาปล่าง หมู่ที่ 7 บ้านถนนนอก หมู่ที่ 8 บ้านถนนใน หมู่ที่ 9 บ้านคลองมะจั่ว หมู่ที่ 10 บ้านสระบาปบน หมู่ที่ 11 บ้านศาลาแดง หมู่ที่ 12 บ้านเนินสูง หมู่ที่ 13 บ้านคลองตะเฒ่า หมู่ที่ 14 บ้านไชยนต์ โดยมีประวัติความเป็นมาดังนี้

1. บ้านดินเขา หมู่ที่ 1 บ้านดินเขา เนื่องจากหมู่บ้านมีพื้นที่ติดกับเชิงเขาสระบาป ซึ่งชื่อนี้ได้มีการตั้งมาตั้งแต่ เริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน ชาวบ้านดั้งเดิมในพื้นที่จะไม่ใช้คำว่า เนินเขาหรือเชิงเขา จะใช้คำว่า ดินเขา ซึ่งเป็นชื่อเรียกตามภาษาชาวบ้าน หมู่บ้านนี้จึงใช้ชื่อว่า หมู่บ้านดินเขา เป็นต้นมา (เพ็ญพร นิยมวานิช, สัมภาษณ์, 2564)

2. บ้านคลองนารายณ์ หมู่ที่ 2, หมู่ที่ 3 บริเวณของหมู่บ้านมีพื้นที่ติดกับน้ำตกคลองนารายณ์ ชาวบ้านจึงได้ใช้ชื่อของน้ำตกมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน ซึ่งชื่อนี้ใช้เรียกกันมานานตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน ชื่อคลองนารายณ์นี้มีเรื่องเล่า กันว่า ตั้งชื่อจากการที่มีผู้พบเทวรูปนารายณ์สำริดบนชั้นน้ำตกในถ้าพระนารายณ์ที่อยู่บริเวณด้านบนของน้ำตก ซึ่งปัจจุบันถูกหินถล่มปิดปากถ้าไม่สามารถเข้าไปภายในถ้าได้แล้ว (อานุกภ สักขนาค, สัมภาษณ์, 2564)

3. บ้านเพนียด หมู่ที่ 4 ชื่อ เพนียด สันนิษฐานว่า คำว่าเพนียดนั้นอาจมาจากภาษาเขมร ว่า ประณีต แปลว่าแนวกันน้ำก็ได้ หรือแนวคันดิน เพื่อประโยชน์ในการชลประทาน บ้านเพนียดเป็นหมู่บ้านโบราณ เนื่องจาก มีโบราณสถานเมืองเพนียดหรือที่บางคนเรียกว่าเมืองกาไวกว หรือเมืองพระนางกาไวกว เป็นเมืองโบราณของจันทบุรีที่เคยมีความเจริญรุ่งเรืองอยู่ในช่วงกว่า 1,000 ปี ก่อน จากหลักฐานต่าง ๆ สันนิษฐานว่าเป็นเมืองที่มีมาตั้งแต่สมัยอาณาจักรขอมโบราณ ประมาณพุทธศตวรรษที่ 12 ในช่วงที่ดินแดนแถบจันทบุรีได้รับอิทธิพลจากขอม จนถึงช่วงพุทธศตวรรษที่ 18 (ประมาณปี พ.ศ. 1763) เมื่ออาณาจักรขอมล่มสลายลงจึงมีการเปลี่ยนแปลงตัวเมือง จากบริเวณเมืองเพนียดเดิม ย้ายเมืองไปตั้งใหม่ไปที่บ้านหัววัง ตำบลพุงทะเลาย (ปัจจุบัน คือ ตำบลจันทนิมิต) ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำจันทบุรี ต่อมาเมืองเพนียดได้ถูกทิ้งร้างและมีการขนย้ายศิลาแลงบางส่วนออกไปใช้ประโยชน์ต่าง ๆ ต่อมา กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนโบราณสถานไว้เมื่อวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2478 ปัจจุบันเหลือให้เห็นเพียงลักษณะของแนวกำแพงศิลาแลง คันดิน และบาราย ส่วนตัวปราสาทหินไม่มีให้เห็นแล้ว บริเวณโดยรอบเมืองเพนียดถูกชาวบ้าน จับจองปลูกสร้างที่อยู่อาศัย พื้นที่ทำกิน ทำนาและสวนผลไม้ ส่วนโบราณวัตถุที่ค้นพบที่เมืองเพนียด ได้ถูกนำไปเก็บไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร วัดทองทั่วเป็นวัดเก่าแก่ของจังหวัดจันทบุรี บริเวณใกล้วัดนี้ยังมีหลักฐานกำแพงเมืองปรากฏอยู่ มีหลักฐานเก่าให้เชื่อได้ว่าเป็นวัดโบราณ อาทิ ใบเสมา ของอุโบสถเก่าเป็นแบบใบเสมาคู่ วัดนี้มีพระพุทธรูปหล่อทองสัมฤทธิ์องค์หนึ่งเป็นพระพุทธรูปสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย จากนั้นหาด้านนอกเล่าขานกันมาว่าสมัยเมืองจันทบุรีตั้งอยู่หน้าเขาสระบาป พระนางกาไวกวได้เป็นผู้สำเร็จราชการแทนโอรสซึ่งยังทรงพระเยาว์ ต่อมาโอรสของพระมหาลือศักดิ์เดิมได้กรีธาทัพมาตีเมืองจันทบุรี พระนางกาไวกวเห็นว่าสู้ไม่ได้ทรงเอาทองออกมาโปรยล่อทหารข้าศึก พระนางจึงหนีได้การจับกุมสะกดก สถานที่ที่หาว่า

ทองต่อมาเรียกว่า “ทองทั่ว” หรือ “โคกทองทั่ว” เมื่อสร้างวัดแห่งนี้เสร็จจึงเรียกว่า “วัดทองทั่ว” และเป็นหมู่บ้านที่มีอายุมากกว่า 1,000 ปี (วรตну กิจสำเร็จ, สัมภาษณ์, 2564)

4. บ้านสระบาป หมู่ที่ 5, บ้านสระบาปล่าง หมู่ที่ 6, บ้านสระบาปบน หมู่ที่ 10 บ้านสระบาป มีประวัติความเป็นมา คือ บริเวณของหมู่บ้านอยู่ใกล้วัดสระบาป และเขาสระบาป สมัยก่อนในหมู่บ้านมีสระไว้ล้างบาป เชื่อกันว่าหากผู้ใดทำบาปไว้ ให้ลงชำระร่างกายในสระเพื่อเป็นการล้างบาป ชาวบ้านจึงเรียกว่าหมู่บ้านสระบาป ซึ่งปัจจุบันไม่มีสระล้างบาป ดังกล่าวให้เห็นแล้ว (บุญสม อรรถาหาร, สัมภาษณ์, 2564)

บ้านสระบาปล่าง เริ่มต้นจากวัดสระบาป ซึ่งมีประวัติศาสตร์ และตำนานเรื่องเล่ามานานปี จากเดิมเป็นวัดเล็ก ๆ อยู่บนเขาสระบาป ชื่อวัดเขาถ้ำ ต่อมาสันนิษฐานว่า บริเวณเชิงเขาสระบาปเกิดชุมชนขยายตัวและเพื่อความสะดวกปลอดภัยจากสัตว์ร้าย จึงย้ายวัดมาสร้างใหม่ห่างจากที่เดิมประมาณ 2 กิโลเมตร ใช้ชื่อว่า วัดป่าเรไร และมีการเปลี่ยนชื่อใหม่เป็นวัดสามถาวร มีประวัติเล่าต่อกันมาว่า วัดนี้มีสมภารเจ้าอาวาส 3 รูป คือ พระตาบส พระโหราชาวดำ และหลวงพ่อกวี วัดป่าเรไรหรือวัดสามถาวร ตั้งอยู่ที่เดิมเป็นเวลากว่า 300 ปี ต่อมากลายเป็นวัดร้าง สันนิษฐานว่าเจ้าอาวาสองค์หนึ่งได้มาสร้างวัดแห่งใหม่บริเวณอีกฝั่งคลองสระบาปด้านทิศใต้อยู่ห่างจากบริเวณวัดเดิม 60 เมตร ตั้งชื่อใหม่ว่าวัดชัยชุมพล และต่อมาได้มีการเปลี่ยนชื่อเป็นวัดสระบาปจนถึงปัจจุบัน เป็นชื่อตามเรื่องเล่าในตำนานของสระน้ำขนาดใหญ่บนเขา เมื่อผู้ใดมีความทุกข์ใจมีบาปติดตัวก็จะขึ้นไปอาบน้ำในสระบนเขาจะทำให้เกิดสิริมงคลเกิดความสบายใจ ชาวบ้านจึงนิยมเรียกกันว่า สระล้างบาป ซึ่งที่ใช้ชื่อว่าหมู่บ้านสระบาปล่าง เพราะพื้นที่อยู่ทางฝั่งด้านล่างของบ้านสระบาป (อวัชชัย พานิชานุรักษ์, สัมภาษณ์, 2564)

บ้านสระบาปบน มีตำนานเล่าว่า บนยอดภูเขาสระบาปนั้น มีสระน้ำใหญ่และศักดิ์สิทธิ์ เมื่อผู้ใดมีทุกข์ หรือมีบาปติดตัว ถ้ามีโอกาสได้ขึ้นไปอาบน้ำในสระบนยอดภูเขาสระบาปจะเกิดสิริมงคลและหายจากบาป ซึ่งสระบาปในปัจจุบันนั้น เหลือเพียงแค่เค้าโครงของสระไว้ให้เห็นเพียงบางส่วน จึงมีการนำมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้านและวัดมาจนถึงปัจจุบัน (มงคล โอสภเจริญ, สัมภาษณ์ : 2564)

สระบาป คือ แหล่งน้ำที่ผู้คนใช้ล้างบาปในสมัยก่อน ซึ่งแหล่งน้ำนั้นอยู่บนเขาสระบาปหรือน้ำตกสระบาปในปัจจุบัน ตำบลคลองนารายณ์มีหมู่บ้านที่ใช้ชื่อลักษณะเดียวกันคือ สระบาป สระบาปบน และสระบาปล่าง เหตุที่แยกชื่อเพราะสระบาปบนจะอยู่ใกล้เขา สระบาปล่างคืออยู่ด้านล่างของภูเขา ซึ่งจะเชื่อมโยงกับตำนานของวัดสระบาป เพราะเดิมวัดสระบาปอยู่บนเขาถ้ำ ใช้ชื่อว่าวัดเขาถ้ำ และย้ายลงมาสร้างวัดใหม่ตั้งชื่อว่าวัดป่าเรไร และเปลี่ยนชื่อเป็นวัดสมถาวรตามลำดับ ต่อมามีการย้ายสถานที่สร้างวัดมาโดยข้ามมาอยู่อีกฝั่งของคลองสระบาป และตั้งวัดขึ้นใหม่ใช้ชื่อว่า วัดไชยชุมพล ชาวบ้านในบริเวณนั้นจะเรียก วัดไชยชุมพล ภายหลังได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นวัดสระบาปในปัจจุบัน เขาสระบาปในปัจจุบันไม่สามารถขึ้นไปบนเขาสระบาปได้เนื่องจากเส้นทางนั้นมีความชันและปากคลองหนาที่บ (มนตรี พงษ์เจริญ, สัมภาษณ์, 2564)

5. บ้านถนนนอก หมู่ที่ 7 บ้านถนนนอก ตำนานนิทานพระนางกาไวเล่าว่า เดิมมีเมืองบริเวณเชิงเขาสระบาปที่ปกครองโดยพระเจ้าพรหมทัต โดยพระองค์ได้มีพระโอรสกับพระมเหสีเอก 2 พระองค์ คือ พระไวยทัตและพระเกตุทัต แต่ต่อมาพระมเหสีเอกได้สิ้นพระชนม์ พระเจ้าพรหมทัตจึงได้อภิเษกกับพระมเหสีอีกองค์หนึ่งซึ่งมีชื่อว่า พระนางกาไว และได้มีพระโอรส 1 พระองค์ ด้วยความที่พระนางกาไวนั้นมีจิตอธิชาธิยา ต้องการให้บุตรของตนขึ้นครองราชย์แทนพระโอรสของพระมเหสีเอก พระนางกาไวจึงขอให้พระเจ้าพรหมทัตส่งพระโอรสของมเหสีเอกออกจากเมืองเพื่อไปสร้างเมืองใหม่ ซึ่งในเวลาต่อมา เมื่อพระเจ้าพรหมทัตสิ้นพระชนม์ พระนางกาไวจึงได้สำเร็จราชการแทนพระโอรสในการปกครองเมือง เนื่องจากพระโอรสยังทรงพระเยาว์ ครั้นต่อมา พระไวยทัตและพระเกตุทัตได้กลับมาจากเมืองคืน ซึ่งพอพระนางกาไวรู้ไม่ได้จึงได้หนีออกนอกเมืองไป ลักษณะบริเวณรอบเมืองเพียดตามนิทานตำนานพระนางกาไวมีการสร้างถนน คูน้ำคันดินเพื่อเป็นแนวกำแพงของเมือง และป้องกันข้าศึกเข้ามา รุกราน บริเวณบ้านถนนนอก หมู่ที่ 7 นี้ มีคูคันดินและแนวเขตกำแพงเมืองเพียดซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นถนน จึงตั้งชื่อว่า “ถนนนอก” (บุญทรง เสี่ยงมจิตร, สัมภาษณ์, 2564)

6. บ้านถนนใน หมู่ที่ 8 บ้านถนนใน สันนิษฐานว่าในช่วงสมัยพระนางกาไควได้มีข้าศึกมาล้อมรอบตัวเมือง จึงมีการสร้างคูคันขึ้นเพื่อเป็นแนวเขตกำแพงเมืองและป้องกันข้าศึกเข้ามารุกราน ได้มีการตั้งชื่อว่าคันกันถนนนอกถัดไปจะเป็นคันกันหมู่บ้านถนนใน เนื่องจากหมู่ที่ 8 มีคูคันและอยู่ถนนเขตพื้นที่ด้านในเมืองเพียดจึงมีการตั้งชื่อว่า “ถนนใน” ซึ่งมีประวัติความเป็นมาเดียวกับกับหมู่บ้านถนนนอก หมู่ที่ 7 (องอาจ ยินสูตร, สัมภาษณ์, 2564)

7. บ้านคลองมะจั่ว หมู่ที่ 9 เดิมมีคลองน้ำสายหนึ่งที่ไหลผ่านหมู่บ้าน และมีต้นมะจั่วขึ้นอยู่บริเวณริมคลองจำนวนมาก จึงนำชื่อของต้นไม้นี้มาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้านเรียกว่า “คลองมะจั่ว” ต้นมะจั่วเป็นพืชพื้นถิ่นมีชื่อเรียกหลายชื่อ เช่น ส้มมะจั่ว หรือ มะนาวควาย เป็นต้น (เฉลียว กิมศรี, สัมภาษณ์, 2564)

8. บ้านศาลาแดง หมู่ที่ 11 แต่เดิมจะมีศาลาสีแดงคู่ขนานกันอยู่ตรงกลางทุ่ง เป็นที่พักริมทางของคนในหมู่บ้านที่สัญจรไปมาตั้งแต่เมืองเพียดเก่า คนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้นไม่ว่าจะเป็นหมู่ที่ 4 บ้านเพียด หมู่ที่ 5 บ้านสระบาป หมู่ที่ 6 บ้านสระบาปล่าง และหมู่ที่ 7 บ้านถนนนอกจะใช้เส้นทางนี้ เพื่อข้ามไปยังตลาดในเมืองจันทบุรี ซึ่งปัจจุบันนี้เหลือเพียงศาลาหลังเดียว เนื่องจากวันเวลาผ่านไปทำให้ศาลาทรุดโทรมลง ซึ่งถือได้ว่าศาลาแดงเป็นศูนย์กลางของคนในชุมชนและนำมาตั้งเป็นชื่อของหมู่บ้านในปัจจุบันและหมู่ที่ 11 เดิมทีจะรวมกับหมู่ที่ 14 บ้านไชยยันต์ในปัจจุบัน แต่เหตุเพราะสมัยก่อนมีประชากรเป็นจำนวนมาก จึงแยกถิ่นฐานออกมาเป็นหมู่ที่ 14 บ้านไชยยันต์ในปัจจุบัน (ธีรศักดิ์ ศรีไพเราะ, สัมภาษณ์, 2564)

ศาลาแดงเป็นส่วนหนึ่งของตำนานพระนางกาไควที่ทรงนำทองสิ่งของมีค่าไปฝังไว้ในบริเวณที่แห่งนั้น และมีประเพณีทำบุญทุ่งซึ่งเป็นบริเวณทุ่งสระบาป เมื่อทำนาเสร็จจะมีการปลูกศาลาขึ้นเพื่อไว้ใช้ทำบุญกลางทุ่งมีลักษณะเป็นสีแดง จึงนำมาตั้งเป็นชื่อของหมู่บ้านว่าบ้านศาลาแดง (มนตรี พงษ์เจริญ, สัมภาษณ์, 2564)

9. บ้านเนินสูง หมู่ที่ 12 เนื่องจากบริเวณพื้นที่เป็นที่สูงหรือมีลักษณะเป็นเนิน บริเวณพื้นที่ยังเป็นที่ตั้งของวัดในหมู่บ้านชาวบ้านจึงเรียกว่าวัดเนินสูงเพราะเข้าใจง่ายกว่าคำว่าดอนสูงและได้นำชื่อวัดมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้านจนถึงปัจจุบันจากหลักฐานข้อมูลทำเนียบหมู่บ้านในปัจจุบันจะใช้ชื่อว่า บ้านคลองนารายณ์ ซึ่งชุมชนนั้นได้เปลี่ยนไปใช้ชื่อบ้านเนินสูงแล้ว เพียงแต่ยังไม่ได้ไปแจ้งเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านกับอำเภอเมือง (สมนึก มานะสิริ, สัมภาษณ์, 2564)

10. บ้านคลองตะเฒ่า หมู่ที่ 13 เดิมสถานที่ตั้งมีชื่อเรียกว่าหมู่บ้านทุ่งตาสังข์ และหมู่บ้านทุ่งตาแดง ใช้เรียกตั้งแต่ด้านหน้าทางเข้าหมู่ที่ 4 บ้านสระบาป หมู่บ้านนี้ประกอบอาชีพทำเกวียนหรือทำตะเฒ่าเกวียน ประกอบกับมีคลองน้ำผุดจากหมู่ที่ 4 บ้านสระบาป ไหลผ่านกลางหมู่บ้าน ต่อมาจึงเรียกหมู่บ้านแห่งนี้ว่า บ้านคลองตะเฒ่า (อนวัช สกลชัย, สัมภาษณ์, 2564)

11. บ้านไชยยันต์ หมู่ที่ 14 เดิมเป็นหมู่ที่ 11 บ้านศาลาแดง ตำบลคลองนารายณ์ ต่อมาได้มีการทำโครงการหมู่บ้านจัดสรร จึงได้แยกอาณาเขตออกมาเป็นหมู่ที่ 14 บ้านไชยยันต์ในปัจจุบัน ซึ่งชื่อหมู่บ้านไชยยันต์นั้น ตั้งมาจากคุณไชยยันต์ที่เป็นเจ้าของหมู่บ้าน หมู่บ้านไชยยันต์เป็นหมู่บ้านที่เพิ่งก่อตั้งขึ้นใหม่ จึงไม่มีความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของจังหวัดจันทบุรี (ชูศักดิ์ คงธนาคมธัญ, สัมภาษณ์, 2564)

4.2 หลักการตั้งชื่อของหมู่บ้านในตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

4.2.1 การตั้งชื่อจากเรื่องราวประวัติศาสตร์ ตำนาน การตั้งชื่อหมู่บ้านจากเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ตำนาน หมายถึง การตั้งชื่อหมู่บ้านตามประวัติศาสตร์ตำนาน เรื่องเล่า หรือเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ของหมู่บ้าน เช่น บ้านคลองนารายณ์ หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 3

คำว่า นารายณ์ มีที่มาจากของน้ำตกคลองนารายณ์ โดยมีลักษณะเป็นลำคลองไหลผ่านบริเวณหมู่บ้านมีเรื่องเล่ากันว่า มีผู้พบเทวรูปนารายณ์สำริด บนน้ำตกในถ้ำพระนารายณ์ที่อยู่บริเวณด้านบนของน้ำตก ซึ่งปัจจุบันถูกหินถล่มปิดปากถ้ำไม่สามารถเข้าไปภายในถ้ำได้แล้ว ชาวบ้านจึงนำมาใช้ตั้งเป็นชื่อของหมู่บ้าน ซึ่งใช้หลักการตั้งชื่อจากเรื่องราวประวัติศาสตร์และตำนานแสดงให้เห็นถึงการนำเอาร่องรอยเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่สำคัญของพื้นที่มาใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้าน

บ้านเพียด หมู่ที่ 4 สาเหตุที่เรียกกันว่า เมืองเพียด เนื่องจากบริเวณดังกล่าว พบแนวคันดินและเนินดิน มีก้อนศิลาแลงล้อมเป็นบริเวณกว้าง ภายในพื้นที่ว่างเปล่าเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ทำให้มีลักษณะคล้ายกับเป็นคอกกักสัตว์แบบเพียด

คล้องช้างสมัยโบราณ รวมทั้งสอดคล้องกับตำนานโบราณของชุมชนเรื่อง เมืองกาไว ซึ่งมีพระนางกาไวครองเมือง ก่อนที่จะถูกชิงเมืองคืน แล้วต้องหนีขึ้นหลังช้างที่เพนียด โดยโปรยทองล่อข้าศึกจึงสามารถหนีลงเรือไปได้ จึงได้มีการนำเอาชื่อโบราณสถานมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้านว่า บ้านเพนียด

บ้านสระบาป หมู่ที่ 5, บ้านสระบาล่าง หมู่ที่ 6 และบ้านสระบาปบน หมู่ที่ 10

บ้านสระบาป มีความเป็นมาจาเดิมมีแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้คนเอาไ้ใช้ชำระล้างบาป ซึ่งแหล่งน้ำนั้นอยู่บริเวณด้านบนของภูเขาสระบาป ซึ่งเป็นสถานที่ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นให้ความสำคัญและเกิดความศรัทธาเป็นอย่างมาก จึงได้มีการนำเอาชื่อสถานที่มาตั้งเป็นชื่อของหมู่บ้าน ซึ่งบ้านสระบาป บ้านสระบาล่าง และหมู่บ้านสระบาปบน มีเรื่องราวความเป็นมาในลักษณะเดียวกันแต่จะแตกต่างกันเพราะในปัจจุบันมีการแบ่งเขตพื้นที่การปกครองเนื่องจากมีประชากรจำนวนมาก

บ้านถนนนอก หมู่ที่ 7

ถนนนอก มีที่มาจากพื้นที่บริเวณของหมู่บ้านตั้งอยู่เขตถนนด้านนอกกำแพงเมืองเพนียด ซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องกับเรื่องราวนิทานตำนานพระนางกาไว จึงนำมาตั้งเป็นชื่อของหมู่บ้าน

บ้านถนนใน หมู่ที่ 8

ถนนใน มีที่มาจากพื้นที่บริเวณของหมู่บ้านตั้งอยู่เขตถนนด้านในของคูคันดินแนวเขตกำแพงเมืองเพนียด ซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องกับเรื่องราวนิทานตำนานพระนางกาไว จึงนำมาตั้งเป็นชื่อของหมู่บ้าน

4.2.2 การตั้งชื่อตามลักษณะทางภูมิประเทศ

การตั้งชื่อหมู่บ้านตามทางภูมิประเทศ หมายถึง การตั้งชื่อหมู่บ้านตามลักษณะทางภูมิประเทศ ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น เช่น

บ้านดินเขา หมู่ที่ 1 ดินเขา คือ บริเวณส่วนฐานของภูเขาหรือเรียกว่าเชิงเขา โดยพื้นที่ในหมู่บ้านตั้งอยู่บริเวณเชิงเขา ชาวบ้านในท้องถิ่นจึงเรียกกันในภาษาชาวบ้านว่า บ้านดินเขา

บ้านเนินสูง หมู่ที่ 12 บ้านเนินสูง มีที่มาจากการเปลี่ยนแปลงชื่อมาจากคำว่า บ้านดอนสูง เนื่องจากบริเวณพื้นที่เป็นที่สูงที่มีลักษณะเป็นเนิน จึงใช้คำว่า ดอนสูง ภายหลังจึงได้มีการเรียกกันแบบเข้าใจง่ายว่า เนินสูง

4.2.3 การตั้งชื่อตามความหลากหลายของพืชพรรณ การตั้งชื่อหมู่บ้านตามความหลากหลายของพืชพรรณ หมายถึง การตั้งชื่อหมู่บ้านตามความหลากหลายของพืชพรรณ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติและพันธุ์ไม้ เช่น

บ้านคลองมะจั่ว หมู่ที่ 9 คลองมะจั่ว มีความเป็นมาจากพื้นที่ในบริเวณหมู่บ้าน มีแหล่งน้ำไหลผ่าน ในลักษณะที่เป็นคูคลอง และมีต้นมะจั่วขึ้นอยู่ในพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นจำนวนมาก ชาวบ้านในท้องถิ่นจึงนำมาใช้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านคลองมะจั่ว

4.2.4 การตั้งชื่อตามสิ่งก่อสร้างและสถานที่ การตั้งชื่อตามสิ่งก่อสร้างและสถานที่ หมายถึง การตั้งชื่อหมู่บ้านตามสิ่งก่อสร้างและสถานที่ที่เป็นจุดเด่นในหมู่บ้าน เช่น

บ้านศาลาแดง หมู่ที่ 11 สมัยก่อนมีการสร้างศาลาและทาสีแดงอยู่กลางหมู่บ้าน เพื่อประกอบพิธีการทำบุญกลางทุ่ง และเป็นที่พักพิงทางของคนในหมู่บ้านที่สัญจรไปมา ชาวบ้านในท้องถิ่นจึงได้นำเอาลักษณะของสิ่งปลูกสร้างมาตั้งเป็นชื่อของหมู่บ้านว่า บ้านศาลาแดง สะท้อนให้เห็นถึงสถานที่หรือสิ่งก่อสร้างที่สำคัญในหมู่บ้าน โดยสร้างขึ้นมาเพื่อใช้อำนวยความสะดวกร่วมกันในหมู่บ้าน ซึ่งมีลักษณะเด่นชัด และมีความสำคัญกับคนในท้องถิ่น

4.2.5 การตั้งชื่อตามการประกอบอาชีพในหมู่บ้าน การตั้งชื่อตามการประกอบอาชีพในหมู่บ้าน หมายถึง การตั้งชื่อหมู่บ้านตามการประกอบอาชีพของคนในหมู่บ้าน เช่น

บ้านคลองตะเฒ่า หมู่ที่ 13 ความเป็นมาของชื่อหมู่บ้านมาจากอาชีพของคนในหมู่บ้าน โดยผู้คนในหมู่บ้านนี้ประกอบอาชีพทำเกวียนหรือทำตะเฒ่าเกวียน ตะเฒ่าเกวียนหรือเกวียน เป็นยานพาหนะชนิดหนึ่ง มี 2 ล้อ เป็นเครื่องลากเข็นของ

หนัก ประกอบกับพื้นที่ของหมู่บ้านตั้งอยู่มีคลองน้ำผุดไหลผ่านบริเวณหมู่บ้าน จึงเป็นที่มาของการตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านคลองตะเฒ่า ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญในการประกอบอาชีพของคนในหมู่บ้าน

4.2.6 การตั้งชื่อตามชื่อบุคคล การตั้งชื่อตามชื่อบุคคล หมายถึง การตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อบุคคล เช่น

บ้านไชยยันต์ หมู่ที่ 14 คำว่า ไชยยันต์ มีที่มาจากคุณไชยยันต์เจ้าของพื้นที่ในหมู่บ้าน และเป็นผู้ก่อตั้งหมู่บ้าน แสดงให้เห็นถึงการยกย่องและให้ความสำคัญกับบุคคลผู้ก่อตั้งหมู่บ้าน

5. อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจันทบุรี ผ่านความหมายภูมินามวิทยา กรณีศึกษาดำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ผู้ศึกษาจะได้นำเสนอผลการอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความชัดเจนตามประเด็นดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านหรือภูมินาม คือ ชื่อนามที่ใช้เรียกสถานที่ต่าง ๆ ที่ปรากฏและมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนที่แตกต่างกันเบื้องต้นทางพื้นที่ เพื่อให้สามารถเรียกหรือบ่งบอกสถานที่ต่าง ๆ ได้จำเพาะเจาะจง การตั้งชื่อภูมินามในแต่ละท้องถิ่น ส่วนใหญ่กำหนดชื่อจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ หรือวัฒนธรรม รวมถึงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น ซึ่งแต่ละสถานที่อาจมีความแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับความเป็นอยู่วัฒนธรรม ภาษาที่ใช้ และประวัติศาสตร์ความเป็นมาจากการศึกษา พบว่าในส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์ระหว่างที่มาของชื่อหมู่บ้านกับวิถีชีวิตของแต่ละท้องถิ่นทั้งทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่สำคัญ สถานที่สำคัญของหมู่บ้าน ภูมิประเทศ ชื่อบุคคลรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงเสียงของชื่อหมู่บ้าน

อย่างไรก็ตาม ในการวิเคราะห์ที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน ผู้วิจัยได้ยึดตามบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นหลัก ซึ่งตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เป็นที่ตั้งของชุมชนโบราณเชิงเขาสระบาป ซึ่งมีประวัติความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เช่น มีประวัติความเป็นมาของน้ำตกคลองนารายณ์ พื้นที่บางส่วนของหมู่บ้านมีร่องรอยอารยธรรมโบราณทางประวัติศาสตร์ยังคงเหลือไว้ให้ศึกษา เช่น โบราณสถานเมืองเพนียด ซึ่งมีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับตำนานพระนางกาไว และบริเวณพื้นที่ของตำบลคลองนารายณ์มีน้ำตกที่สำคัญ 2 แห่งคือ น้ำตกคลองนารายณ์ และน้ำตกเขาสระบาป ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของหมู่บ้านที่มีมาอย่างยาวนาน

การศึกษาประวัติความเป็นมาของตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญชนก นัยเจริญ กฤษณา ชาญนรงค์ รัตนวดี ปาแปง และเมศิณี ภัทธมูธา (2559, บทคัดย่อ) ศึกษาการศึกษาภูมินามโดยเครือข่ายชุมชนในตำบลเมืองบางซ่ง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดสุโขทัย โดยงานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างเครือข่ายชุมชนในการสำรวจและเก็บข้อมูลภูมินามในตำบลเมืองบางซ่งและวิเคราะห์คุณค่าภูมินามด้านความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรมที่ปรากฏในภูมินามดำเนินการสร้างเครือข่ายชุมชนตามวิธีวิทยาของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (CBR) และวิเคราะห์คุณค่าของภูมินามโดยใช้การพรรณนาวิเคราะห์ผลการวิจัยเครือข่ายที่สร้างความเข้าใจในกระบวนการวิจัยและสามารถปฏิบัติการวิจัยได้จากการวิเคราะห์คุณค่าของภูมินาม พบว่า ภูมินามสะท้อนให้เห็นความหลากหลายทางชีวภาพด้านภูมิศาสตร์และภูมินิเวศวิทยา จำนวน 32 ชื่อ และความหลากหลายทางวัฒนธรรมด้านภูมิวัฒนธรรมและภูมิชื่อบุคคล จำนวน 69 ชื่อ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิกา ธรรมวดี (2534 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิเคราะห์ชื่อหมู่บ้านในจังหวัดศรีสะเกษ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโครงสร้างของคำ ประเภทของคำที่ใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้าน การเปลี่ยนแปลงชื่อหมู่บ้าน และภาพสะท้อนทางสังคม จากชื่อหมู่บ้านในจังหวัดศรีสะเกษ วิธีการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยศึกษาข้อมูลที่เป็นรายชื่อหมู่บ้าน จำนวน 1,789 หมู่บ้านจากทำเนียบท้องที่จังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ. 2531 ผลการวิจัยพบว่า แนวการตั้งชื่อหมู่บ้านมี 15 ประเภท ได้แก่ ตั้งชื่อหมู่บ้านตามลักษณะภูมิศาสตร์ตั้งชื่อหมู่บ้านตามสิ่งของที่มนุษย์สร้างขึ้น ตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อคน หรือสถานภาพของบุคคลตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อสัตว์ ส่วนของสัตว์ และที่อยู่สัตว์ ตั้งชื่อหมู่บ้านตามตำแหน่ง ที่ตั้งหมู่บ้านหรือทิศทางที่หมู่บ้านนั้นตั้งอยู่ ตั้งชื่อหมู่บ้านตามคำที่กล่าวถึงช่องทางหรือทางผ่าน ตั้งชื่อ

หมู่บ้านตามจำนวนของสิ่งต่าง ๆ ตั้งชื่อหมู่บ้านตามส่วนของอวัยวะของคน หรือสัตว์ที่พบตั้งชื่อหมู่บ้านตามกิริยาอาการของคน กิริยาอาการของสัตว์ กิริยาอาการของสิ่งไม่มีชีวิตตั้งชื่อหมู่บ้านตามคำกล่าวถึงธรรมชาติ ตั้งชื่อหมู่บ้านตามลักษณะของสิ่งของที่พบ และตั้งชื่อหมู่บ้านตามคำพูดที่ใช้พูดจาหรือซักถามของคนในหมู่บ้าน โครงสร้างของคำที่ใช้ตั้งชื่อหมู่บ้านมี 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ โครงสร้างของคำพยางค์เดียว และโครงสร้างของคำหลายพยางค์ โครงสร้างของ คำหลายพยางค์ ประกอบด้วย คำสองพยางค์ คำสามพยางค์ คำสี่พยางค์ คำห้าพยางค์ และคำหกพยางค์ ส่วนประเภทของคำที่ใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้านมี 3 ลักษณะใหญ่ๆ คือ เป็น คำภาษาไทย คำมาจากภาษาต่างประเทศ และคำผสมระหว่างภาษาไทยกับภาษาต่างประเทศ

2. หลักการตั้งชื่อหมู่บ้าน ตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี มีหลักการตั้งชื่อแบ่งออกเป็น 6 ลักษณะ ได้แก่ 1) การตั้งชื่อจากเรื่องราวประวัติศาสตร์ ตำนาน 2) การตั้งชื่อตามลักษณะทางภูมิประเทศ 3) การตั้งชื่อตามความหลากหลายของพืชพรรณ 4) การตั้งชื่อตามสิ่งก่อสร้างและสถานที่ 5) การตั้งชื่อตามการประกอบอาชีพในหมู่บ้าน และ 6) การตั้งชื่อตามชื่อบุคคล ซึ่งหลักการตั้งชื่อหมู่บ้านสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิการ์ สุพิชญ์และภาสพงศ์ ผิพพอใช้ (2563, บทคัดย่อ) ศึกษาการปรับเปลี่ยนของชื่อหมู่บ้านในจังหวัดอุบลราชธานี โดยศึกษาจากชื่อหมู่บ้านในจังหวัดอุบลราชธานีที่มีการบันทึกอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรของทางราชการระหว่างปี พ.ศ. 2542 – ปัจจุบัน ผลการศึกษาสรุปได้ว่า แนวการตั้งชื่อหมู่บ้านมี 9 ลักษณะได้แก่ 1) การตั้งชื่อหมู่บ้านตามลักษณะภูมิประเทศซึ่งพบเป็นจำนวนมาก 2) การตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อหรือสัตว์พบเป็นจำนวนรองลงมา 3) การตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อบุคคลสำคัญ 4) การตั้งชื่อหมู่บ้านเกี่ยวข้องกับศาสนาตำนาน 5) การตั้งชื่อหมู่บ้านเกี่ยวข้องกับวัสดุหรือสถานที่หรือสิ่งก่อสร้าง 6) การตั้งชื่อหมู่บ้านตามการรวมกลุ่มเป็นชุมชน 7) การตั้งชื่อหมู่บ้านตามทิศทางหรือตำแหน่งของหมู่บ้าน 8) การตั้งชื่อหมู่บ้านที่มีลักษณะเฉพาะด้านพรรณนา และ 9) การตั้งชื่อหมู่บ้านตามมงคลนาม นอกจากนี้จากการศึกษาชื่อหมู่บ้านในจังหวัดอุบลราชธานียังพบการสะท้อนวัฒนธรรมอยู่ 4 ลักษณะได้แก่ 1) วัฒนธรรมการเลือกทำเลที่ตั้งหมู่บ้านซึ่งมักจะเลือกตั้งถิ่นฐานใกล้แหล่งน้ำ บริเวณที่สูง รวมถึงบริเวณที่มีต้นไม้ 2) วัฒนธรรมการประกอบอาชีพทั้งอาชีพประมงน้ำจืดและอาชีพเกษตรกรรม 3) วัฒนธรรมเครือญาติ และ 4) วัฒนธรรมความเชื่อและศาสนา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนตรี ศรีราชเลา (2561 : บทคัดย่อ) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงการตั้งชื่อหมู่บ้านและอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่สะท้อนผ่านชื่อหมู่บ้านในจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ชื่อหมู่บ้านเป็นชื่อที่ชาวบ้านในแต่ละยุคแต่ละสมัยที่แตกต่างกันตั้งขึ้นให้เป็นที่ยอมรับหรือที่หมาย อันเป็นการสื่อให้คนทั่วไปได้รู้จักสถานที่แห่งนั้นตรงกันตามสภาพภูมิศาสตร์ที่ประกอบไปด้วย แก่ง ห้วย หนอง คลอง บึง กุด ตามที่ราบลุ่ม หรือแหล่งน้ำการตั้งชื่อตามสภาพภูมิศาสตร์ที่เป็นที่ราบสูงชื่อหมู่บ้านจะขึ้นต้นด้วย ภู โคน โนน และการตั้งชื่อบ้านที่ขึ้นต้นตามลักษณะพันธุ์ไม้หรือชื่อพันธุ์ไม้

6. ข้อเสนอแนะ

ควรศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและความหมายภูมินามวิทยาของอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดจันทบุรีเพื่อจะได้ทราบถึงความเชื่อมโยงและความเป็นมาได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

7.สรุป

จากการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจันทบุรี ผ่านความหมายภูมินามวิทยา กรณีศึกษาตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เป็นการศึกษาถึงประวัติความเป็นมาและหลักการตั้งชื่อหมู่บ้าน โดยการศึกษาจากเรื่องราวจากคำบอกเล่าของคนในชุมชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสภาพการดำเนินชีวิตของผู้คนและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรมของผู้คนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้การศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและหลักการตั้งชื่อหมู่บ้านเป็นการสร้างองค์ความรู้จากท้องถิ่น ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนได้ตระหนักรู้และหันมาสนใจถึงความเป็นมาของตนเองมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่สร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในท้องถิ่นอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural-tourism) ซึ่งจังหวัดจันทบุรีมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เชิงวัฒนธรรม ที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์รวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบ

ทอดมาอย่างยาวนาน โดยจังหวัดจันทบุรีมีแนวทางการท่องเที่ยวแบบสุขสมบูรณ์ (สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ปี 2564) โดยมีจุดขายด้านการท่องเที่ยว คือ กินอยู่วิถีจันท โดยเน้นในด้านอาหารการกิน ด้านวิถีความเป็นอยู่ และด้านที่อยู่อาศัย ซึ่งการศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมา ก็เป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรี อีกทั้งหน่วยงานต่าง ๆ สามารถนำเอาข้อมูลไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้

รายการอ้างอิง

- กรรณิกา ธรรมวัติ. (2534). **วิเคราะห์ชื่อหมู่บ้านในจังหวัดศรีสะเกษ**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กรรณิการ์ สุพิชญ์และภาสพงศ์ ผิวพอใช้. (2563). **การปรับเปลี่ยนของชื่อหมู่บ้านในจังหวัดอุบลราชธานี**. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- จิรภรณ์ กิจเจริญและโกมล ปราชนกัตถุญ. (2563). “ภูมินามภูมิศาสตร์ (สุพรรณบุรี)”, **วารสารรัชต์ภาคย์**. 14 (36): 14 – 20.
- เฉลียว กิมศรี. (2564, 8 เมษายน). **ชาวบ้าน หมู่ที่ 9 ตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี**. สัมภาษณ์.
- ชูศักดิ์ คงธนาคมธัญ. (2564, 8 เมษายน). **ชาวบ้าน หมู่ที่ 14 ตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี**. สัมภาษณ์.
- รัชชัย พานิชานุรักษ์. (2564, 7 เมษายน). **ชาวบ้าน หมู่ที่ 6 ตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี**. สัมภาษณ์.
- ธีรศักดิ์ ศรีโพธิ์. (2564, 8 เมษายน). **ชาวบ้านหมู่ที่ 11 ตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี**. สัมภาษณ์.
- บุญทรง เสี่ยมจิตร. (2564, 8 เมษายน). **ชาวบ้านหมู่ที่ 7 ตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี**. สัมภาษณ์.
- บุญสม อรรถาหาร. (7 เมษายน 2564). **ชาวบ้านหมู่ที่ 5 ตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี**. สัมภาษณ์.
- เพ็ญพร นิยมวานิช. (2564, 7 เมษายน). **ชาวบ้านหมู่ที่ 1 ตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี**. สัมภาษณ์.
- มงคล โอสสถเจริญ. (2564, 7 เมษายน). **ชาวบ้านหมู่ที่ 10 ตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี**. สัมภาษณ์.
- มนตรี พงษ์เจริญ. (2564, 7 เมษายน). **ชาวบ้านหมู่ 4 ตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี**. สัมภาษณ์.
- มนตรี ศรีราชเลา. (2561). **การเปลี่ยนแปลงการตั้งชื่อหมู่บ้านและอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่สะท้อนผ่านชื่อหมู่บ้านใน จังหวัดมหาสารคาม**. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 10 (6): 112-123.
- วรตานุ กิจสำเร็จ. (2564, 7 เมษายน). **ชาวบ้านหมู่ที่ 4 ตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี**. สัมภาษณ์.
- ศิลปวัฒนธรรม. (2561). **เมืองโบราณเพนียด จังหวัดจันทบุรี**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <https://finearts.go.th>. (14 ธันวาคม 2564).
- สมนึก มานะสิริ. (2564, 8 เมษายน). **ชาวบ้านหมู่ที่ 12 ตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี**. สัมภาษณ์.
- องอาจ ยินสูตร. (2564, 8 เมษายน). **หมู่ที่ 8 ตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี**. สัมภาษณ์.
- อนวัช สกลชัย. (2564, 8 เมษายน). **ชาวบ้านหมู่ที่ 13 ตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี**. สัมภาษณ์.
- อานุกาฬ สังขนาท. (2564, 7 เมษายน). **ชาวบ้านหมู่ที่ 2 และ 3 ตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี**. สัมภาษณ์.
- โอฬาร รัตนภักดี และวิมลศิริ กลิ่นบุปผา. (2553). **ภูมินามของหมู่บ้านในจังหวัดลำปาง**. รายงานการวิจัยซึ่งได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากเงินงบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ 2551.
- โอฬาร รัตนภักดี. (2553). **ศึกษาภูมินามในจังหวัดลำพูน**. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ได้รับทุนอุดหนุนจากกองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประเภททุนวิจัยทั่วไป ประจำปีงบประมาณ 2552.